Q. D. B. V.

DISPUTATIO MEDICA

exhibens Casum

SALIVATIONIS SINE SALIVATIONE.

Divina favente Gratia,

Gratiosæ Facultatis Medicæ consensu,

PRO LOCO

placido Eruditorum Examini submissa;

PRÆSIDE

ELIA CAMERARIO, M.D.

Prof. Publ. Ordin. Seren. Wirt. Duc. Consil. & Archiatr.

RESPONDENTE

GEORGIO TOBIA WEISMANNO, Nürtingens.

In Aula Nova.

Ad d. 18. Decembr. Anno MDCCXI.

TUBINGÆ,

Literis HIOBI FRANCKII.

L. B. S.

EXhibemus Tibi, Lector Benevole, Salivationem ſine Salivatione, ægrum ſcilicet Venerea labe infectum miſereque tortum, qui moleſtam illam, quæ per Salivationem dicitur inſtituiturque, ſanationis viam ingresſus, ſalivæ equidem, quem expetebat fluxum procurare nulla arte valuit, deperditam nihilominus Sanitatem præter ſpem conſecutus pleniſſimam, firmiſſimamque. Non Te erudire, ſed prodeſſe diſcentium commodis, ac diſputatorio exercitio materiam ſuppeditare animus nobis eſt. Adſit DEUS Conatui.

CAP. I.

Hiſtoriam ſiſtens Morbi, methodumque Sanationis, obſervatam in caſu, quem Diſputationis fundamentum eſſe voluimus.

ANnorum 25. Juvenis, temperamenti ſanguineo-cholerici, Gonorrhœam triennio abhinc virulentam ex impuro contraxerat concubitu, ſuppreſſit eam citiùs quàm par erat remediis

adſtringentibus; admiſſos porrò errores enataque hinc incommoda occultare diu maluit; quàm fateri morbum, donec emergens è ſiniſtro inguine Venereus bubo metum ipſi haud levem incuteret; Chirurgi hinc ſemidocti conſilio emollienti emplaſtro adoritur bubonem è latibulis ſuis pedetentim aſſurgentem, ſed nonniſi exili in ſummitate ac ſuperficiario foramine pertuſum, ac pus, parcius tamen juſto fundentem, non audivit Chirurgi monitum, protrahendum Cataplaſmate bubonem, provocandumque pus pleniori rivo ſuadentis, ſed conſolidationem urgens, facile eam in ulcere haud profundo obtinuit emplaſtris illi ſcopo ſervientibus; cùm verò & laſſitudines, & dolores dorſi artuumque acres pateretur, ejusdem Chirurgi ſuaſu, decocto lignorum aliquandiu uſus, largiùs ſudorem provocando aliquod mali levamen tantiſper ſenſit. Breves verò infidæque induciæ erant, ruebant omnia dehinc in pejus, dyspnœa, præcordiorum anheloſa conſtrictio, immanes dorſi dolores, miſeræ hinc inſomnesque noctes graviſſimè urgebant ægrum, lecti calorem minimè ferentem. Is verò, quovis alio morbi genere malens videri ægrotare, quàm eo, quo revera tenebatur, Medico aliam allegare Symptomatum originem nitebatur, unde à Caſtoreatis, Cinnabarinis, Nitroſis, Anticachecticis aliisque remediis opis aliquid ſubinde ſenſit; novo tamen brevi ſymptomatum graviſſimorum impetu obrutus in maciem incidit, ſenſim tenſa violentius ſuper oſſium compagem cute, præcordiis fortiter conſtrictis, reſpiratione anheloſa, intolerabili dorſi dolore, nocturno cum primis tempore artus quoque miſerè affligente, ut noctes duceret inter ejulatus inſomnes, ſibi aliisque gravis, lectumque ob incrementa dolorum ac dyſpnœæ fugiens, vitamque trahens miſerrimam. Tum demum Medici, Venereæ Luis occulta molimina dudum allegantis accuſantisque, conſiliis aſſentiri, culpamque cœ-

pit fateri. Itum igitur est ad generosa remedia, frustrà dudum tentatis reliquis ac mitioribus, sectâque venâ, & purgante remedio exhibito, duro nodo durus quæsitus est cuneus, Mercurius scilicet, molestaque ejus in corporis penetralia insinuatio, largissimum salivæ fluxum excitans, Salivationis, quam vocant, Cura. Fumo Mercuriali expositum fuit corpus (hanc enim methodum Chirurgus, cujus utebatur opera, solennem sibi dicebat,) erant in ædibus iisdem plures alii eâdem labe inquinati, qui fumum bis admittentes largissimè lentam viscidamque profundebant fœtenti ex ore pituitam; nostro verò huic nihil tale accidit, tertia etiam, quartâque vice larga fumigatione admissa, adeò ut, licet copiosè manante madesceret sudore quâvis vice, nec ullum tamen vel gingivæ glandularumque intumescentium, vel salivæ uberius extillantis indicium sese proderet, sicca potius omnia erant; stupens adista, qui nunquam id viderat, Chirurgus, consentiente Medico Panaceam porrò adhibuit Mercurialem, sed ne sic quidem seri fluxus successit, tandemque, Mercurio bis largiter fuit inunctus, at neutiquam aridæ fauces salivam stillabant, aliquoties tamen liquida alvus in diarrhœam quasi soluta est; jussit igitur finem istorum omnium fieri Medicus, tenuemque Diætam mutari, ac prodire sensim ex carcere exsuccum, exhaustumque corpus, Mercurio haud perfunctoriè hactenus triplici hac via imbutum, sperans, à singulari remedii successu singularem eventum, nec fefellit opinio, brevi homo ad incitas prius redactus vigorem recepit pristinum, habitum denuò athleticum recuperans, atque ab omni porrò symptomate infinitisque, quos perpessus antea fuerat, cruciatibus, planè liber valet nunc, vigetque.

CAP. II.

Mali originem, neglectam repressamque Gonorrhœam, & Salivationis Methodum modumque considerat.

ÆGer, cujus modò historiam, affectumq; & sanationem exposuimus, clarissimè exemplo suo comprobavit, tristem frequentissimè esse momentaneæ voluptatis eventum, morbumque adeò tetrum, non aliarum ægritudinum more diuturno excessuum errorumq; usu obrepere, sed plerumq; subito atq; inperceptibili contagio in plurium annorum tædia transmitti. Gonorhœam repressit imprudens, frequentissimo, in isto hominum genere, errore. Tædet certè sub diuturno ac dolorifico saniei fluxu tot miseriarum molestiarumque eos, qui morbum plerumque solicitè occultare student; repressionem igitur ejus unicè desiderant, insano quidem ausu, cum hostem ipsa vitæ stamina insidiosè subruentem vi intra corporis pomœria retineant. Tædet ipsos dolorum ac molestiarum, immanis est saniei ardor, gonorrhœæ, si cordata audiat, cruciatus enormes reformidant, reprimunt ergò fluxum, at quàm graves impatientiæ pœnas daturi, testiculorum tumore ac scirrhosa ferè duritie, bubonum horrenda lancinatione, doloribus ὀστοκόποις, urethræ hypersarcosi atque ulcere, glandisque immanibus fissuris, cæterisque Luis tetræ truculentis symptomatis imprudentiæ suæ serò ipsos & gravissimè arguentibus. Exemplum Historia nostra exhibet, quod unà tamen docere valeat, non eâdem venenum illud ratione in corporis ambitu sese exserere: sunt enim in quibus genitales magis invadens occupansque partes dictas modo ludit tragœdias, frequentique corpus ulcere conspurcat, corrosivæ quippe, causticæque indolis,

ipsa

ipsa tandem ossa pervadentis erodentisque; alibi verò scenam suam in nervorum tendinumque systemate aperit, varioque in illorum plexibus schemate virus suum simul exserit atque occultat. Evenit hoc potissimum ægro nostro, quanquam ex utroque aliquid passus fuerit. Gonorrhœam intempestivè adstringentibus coercuit, diætæ simul strenuus contemptor, acris igitur sanies sanguinis illata massæ, inque nerveos dehinc delata plexus tot dolorum author extitit, cumque molestam sibi natura robustior amoliri atque extrudere massam niteretur, ac in inguine tumente glandula buboneque elato exitum pravis pararet succis, etiam hîc propellendus omni conatu provocandusque hostis stultissimo ausu repressus est, superficiario saltem ulcere mox iterum omni nisu ad cicatricem perducto. Pristinas ergò in nervis sedes bis jam temerariè repressus humor eò gravius repetiit effecitque, ut & dolores æger pateretur in capite, dorso, artubusque immanes, nervis ab acrimonia miserè lacessitis constrictisque partim, ac tensis, & flectere corpus atque inclinare amplius non valeret, ex eodem fonte constrictio pectoris, summa lassitudo, & extrema tandem macies, cum nutritias sanguinis partes dudum subjugasset pervertissetque acerrimæ saniei virulentum stagma, ad nutritionem æque & per capillaria vasa circulationem longè ineptissimum, quo ipso vigor omnis, & spirituum libera in cerebri cortice elaboratio, fons roboris vitalis, non potuit non penitus succumbere atque extingui. Poterant igitur mitigare tantisper funestam malorum syndromen nervina, aliaque memorata remedia, at malum tantis firmatum radicibus tollere haud valebant, cum lacessentis veneni subtilissima spicula intimos fibrillarum recessus intimè pervasissent; nec decoctis lignorum, sudoribusque largiter institutis cessit morbus, quin majora brevi post capiens incrementa ægrum intolerabili crucia-

cu ad extrema & desperationem ferè adegit, cum moverent equidem, sed non emoverent satis excuterentque, quin potius altius nervorum infigerent intruderentque fibrillis freqnentiores isti sudores, acres, pungentesque & viscidas simul lentasque saniei Venereæ corporis succos pervadentis moleculas. Properandum igitur, nil succumbere tabi, doloribusque enormibus debuisset æger, ad fortiora erat remedia, quæque penitius ad istas veneni moleculas penetrarent, accederentque particulis suis tenerrimis ac volubilibus, ac vim proin earundem infringerent, ac secum eas protrusas involutasque ex corpore educerent atque eliminarent.

Vocatus itaque in subsidium Mercurius, ac solennis illa tam virulentæ Lui eum adhibendi methodus. salivationis quam vocant, Cura. Hæc dudum merito suo celeberrima est, aliis quoque hodie affectibus dicata, non pari equidem successu, plus in fœda scabie, impuroque sanguine corrigendo promittens, quàm quidem in paralysi præstitisse hactenus observare licuit; (an in occulto mammæ cancro locum habeat medica nuper consultatione discussum meminimus:) Ab hoc igitur tam decantato hodie remedio innumera alia exempla multum, imò opem unicam sperare jubebant. Eligendus saltem erat præstantior modus, quò deferri in penetralia corporis mercuriales moleculæ poterant. Adhibere hoc remedii genus sub varia forma solent Medici ac Chirurgi; notissimum est alios Mercurium dulcem, Turpethum alios Minerale seu flavum Mercurii ac paulo violentius præcipitatum auctis subinde dosibus exhibere, Panaceam alios, quam vocant, Mercurialem, quanquam nec illam semper adeò fidam lenemque, ac deprædicare eam solent; alios alias arcanas ejusdem remedii præparationes, semper tamen Mercurius est, quocunque ipsum vestiant circumdentque pallio, à nullo hactenus

ctenus, sit venia verbo, fixatus; quanquam sæpissimè cum fructu internè sic exhiberi ac salivationem salutariter excitare res sit experientia frequenti firmata. Unguentis permixtum alii Mercurium unctione articulorum potissimum ac frictione applicant, modo nobis hactenus præcipuè ac multo cum fructu probato, ac satis, si circumspectè tractetur æger, tuto securoque; adeò ut vel gestantis utero fœminæ recordemur, quæ felici eum successu pertulit, nullo inde in fœtum, ejusque convenientem gestationem atque exclusionem incommodo redundante, Quanquam & hîc non probandus sit excessus, ac Viri nunc cujusdam exemplum subeat mentem, qui toto largiter pluribusque inunctus vicibus corpore, ulcerato nimium ore & ptyalismum patiebatur ultra tres hebdomadas vix coërcendum, & hæmorrhagiam ex putridis gingivis ac hiante fissuris spurcissima lingua enormem ac vix coercendam.

Æger verò noster aliam primò methodum subiit, fumo nempe expositus Mercuriali. Dandum plerumque aliquid est mori Chirurgi ministrantis, qui uni præ aliis methodo assuetus esse solet, haud temerè, si cætera sint paria, rejiciendo. Notum alias, quantum noxæ patiantur à Mercurii infausto fumo, cum largius eum inaurando argentum hauserint aurifabri, ac plusquam semel immanes vomitus, horrendas vertigines, atque aliquid apoplexiæ analogum in iis observavimus. Verùm hîc ita halitus è trochiscis prunis candentibus injectis assurgentes à tegumentis coercebantur, ut caput ferire, graviusque afficere haud possent. Raro tamen exemplo æger hic & fumigationem hanc, & inunctionem tandem, medioque loco Panaceam experiri, utut sine salivatione coactus fuit.

Quærat forsan aliquis, qui fiat, ut qui & ore assumtus & inunctione in corpus se insinuans, & halitûs forma, per oscula porosque cutis ingrediens salutarem, si ritè cæ-

tera omnia fiant, salivationem, sine gravibus excitet symptomatibus corpusque à labe immani liberet, eâdem halitus forma largius ore haustus perniciosus esse queat. Cui ut respondeam, prius supponenda statuendaque ratio est, quâ argentum vivum corrigat venenum istud ac tetram humorum labem in corpore infecto tam profundè hærentem. Varia variorum audias ratiocinia, quorum illi subtilius præ aliis rem deducunt, qui Mercurii globulos considerant, tanquam alcalium familiæ adscribendos, quorum vaginulæ, hoc est, foramina, queis pertusi sint creberrimis, abscondant ac recipiant in se, mitigentque proin & simul volubilitate sua secum evehant è corpore acidi venerei cuspides spiculaque; ac eundum omnino foret in sententiam illam, nisi hæ globulorum Mercurialium vaginulæ, hæc eorundem foramina ac cavitates, totaque proin ipsis adscripta alcalina indoles dubiis exposita esset haud contemnendis. Malim proin credere globulos hos summè parvulos, summè mobiles volubilesque, ac simul ponderosos, & vi suæ figuræ omnibus vasculorum quorumcunque capillarium mæandris, osculis, ac cavitatibus congruos, facilèque accommodandos, suo per illa fluxu ac protrusione cum reliqua humorum pravorum massa, viscidas veneni hujus acris ac lentas moleculas, firmius tunicîs vasculorum adhærentes, secum protrudere, abstergere, ac ad excretionem per glandularum oscula potenter urgere, secumque proin efficaciter eliminare, quæ nullis aliis remediorum particulis, rotunditate quippe ista ac lubricitate destitutis, antea cesserant, sed immota sua in sede angustiisque permanserant. Hoc supposito perinde erit, quacunq; etiam viâ vel ratione globuli isti ad recessus corporis, massæque sanguineæ ac glandularum tubulos pro deturbandis inde acris saniei moleculis accesserint, modò accesserint sub forma habituq; globulorum; si enim halituum forma os na-

res-

resq; largius ingrediatur, (ut ad quæstionem de aurifabris respondeamus:) id ab ipso commodi sperandum non erit, cum Spiritus mediantibus nervis faucium nariumque fortius, quàm par est, indole sua, sulphureque justo liberiore ac quodammodo arsenicali adoriantur turbentque, ac in pulmonum quoque vesiculis stricturas ac circulationis impedimenta efficiant. Nec allegaveris jure paritatem fumi Mercurialis in casu nostro quoque ad corporis ambitum appellentis, ac per cutis poros osculaque ejus glandularum interiora sine tali noxa subeuntis; neque enim halitus hi adeò immediatè ac propinquè spiritus afficiunt, nec caput ac pulmones petunt, quin potius in cutaneo vasculorum reticulo à lympha excepti in globularem condensantur redeuntque formam, atque sub illa porrò, jam innoxiæ, ad glandularum ac vasculorum penitiores devolvuntur recessus salivationem excitaturi. Sed cur ad gingivæ fauciumque & linguæ glandulas cumprimis fit larga ista corrupti infectique phlegmatis præcipitatio, salivationis origo, quænam Mercurio cum ore sympathia? Sciendum hîc notandumque, ad alias quoque aliarum corporis regionum glandulas subinde præcipitari serum, ac salivationem turbare, quod ab alvi fluxu, si ad intestinales serum urgeat ejiciatque glandulas Mercurius, haud infrequenter accidit; oris verò regionem ejusque glandulas facilius occupat largior ille fluxus, tum ob harum incredibilem copiam, ac perpetuam hic usitatamque seri effusionem, tum ob aëris, corruptoris universalis, liberum continuumque appulsum, qui ansam appulsu suo assiduo atque elatere præbeat appellentibus excretisque cum Mercurii globulis salium causticorum spiculis erodendi vicinas partes, ut sic multiplicatis osculis, determinatoque huc seri à Mercurio præcipitati fusique fluxu largissimo, hæc præ aliis via ipsi eliminando congrua sit, graviterque hinc, vacillantibus dentium ordini-

dinibus, ulceratis gingivis, eroſo palato, fiſſa crebris hiatibus lingua, putridaque & acri ſanie effluente afficiatur. Quæ ipſa ulcerum multiplicatio aliis perſuaſit, etiam hoc malum corruptionemque vermium progeniem eſſe, uti verminoſum dudum peſtis contagium quidam Medicorum ſuppoſuere. Obſervant verò, Mercurium vermibus adverſum eſſe, eosque necare, quam in rem faciunt Rediana quoque circa anthelminiticorum vim experimenta hic non diſcutienda. Quicquid verò illorum ſit, ſint in ulceribus myriades vermiculorum, non de eorum præſentia quæſtio eſt, id potius quæritur: Cauſæ ne an producti rationem habeant, utut enim ex putredine gigni animalculum nullum poſſit, in putredine tamen ea promtè excludi, enutriri ac foveri in propatulo eſt. Hujus verò iſta loci nuuc equidem non ſunt.

CAP. III.

Cur Salivatio tot modis tentata haud ſucceſſerit, ægro tamen in gratiam cum ſanitate redeunte, inquiritur.

QUidnam verò impedimenti fuit, quò minus ſuccederet ſalivatio? non auſim introitum Mercurii ad intima corporis negare, etiamſi enim quis ſuſpicetur fumum non penetrâſſe corporis integumenta, ſubſequa tamen inunctio largior debebat introducere potentius volubiles illos globulos, ac aſſumta Panacea eos dubio procul ad intima perduxit; nec effectus dubitare nos ſinit, extincto feliciter veneno, exactisque ex corpore immanibus illis tortoribus ac ſymptomatibus. Ac eò minùs modum methodumque licet accuſare, cùm plures alii eodem tempore ab eodem fumo bis ſaltem admiſſo largiſſimam expe-

experti sint Salivationem. Novum equidem non est, deprehendi ægros, qui ad salivationem difficulter perducantur, quorumque ad oris glandulas non sine molimine divertat serum, tandem tamen fluit, utut parcius, refractarius humor, concurrentibus cumprimis tot motoribus, per tot vias methodosque admotis, hîc verò nihil quicquam successus ista omnia habuere.

Diætam, methodumque ac victus regimen frustra accusaveris, secta fuerat, corpore probè purgato, vena, dulcia plurium dierum balnea, (qui Italorum mos est) erant præmissa, Diæta proba ac tenuis, nec admissum aëris ambientis frigus, quod Mercurii sufflaminare effectum potuisset; frigus enim Salivationi subjectis maximè noxium; (ut non potuerimus non mirari Militem quendam sub decursu Salivationis subitò delirantem, seque in platea in nive volutantem, reductum] in lectum nec gravia passum symptomata, nec à salivatione cessasse, sed eodem tramite feliciter ad finem perrexisse.) Utut igitur massam humorum pervaserit Mercurius, Salivationem tamen excitare haud valuit, tùm quod siccior arctiorque sanguinis compages fusionem lymphæ, quam penitiorem salivatio requirit, haud admiserit, tum potissimum, quod individuale hoc venenum obsiccitatem temperamenti adeò corrosivæ depascentisque indolis haud fuerit, nec sui planè juris, sed ligatum magis viscidumque, ac lentum tubulis nervorum impactum; accessit forsan idiosyncrasia hominis spissiore humorum consistentiâ præditi.

Non tamen effectu exoptato caruit sicca hæc Salivatio, evasit enim æger, liberatusque ab intolerabili symptomatum molestia opem nihilominus vimque Mercurii sensit. Quâ verò id factum ratione modoque? Dicam ne sudore mediante id factum; primi sane à decocto excitati sudores ægrum miseriis obrutum reliquerant. Ac novimus,

mus, quàm difficile ſit Luem ſudoribus curare; ut cum exemplum ſuppetat Viri diuturno decoctorum uſu largisque à Spiritu vini accenſo ſudoribus ſanati, bubone ſchirrhoſo exciſo, labrisque ejus, ut ſic loquar, lardoſis ac calloſis rubro Mercurii præcipitato domitis; ex adverſo alius viri nunc ſubeat memoria, (ſimilia verò exempla frequentiſſimè occurrunt,) qui bis etiam magno cum apparatu ſudorum torturam ſuſtinens, haud tamen niſi ſalivatione ultimatò in ſubſidium vocata reſtitui potuit. Nec tamen ultimos illos à decoctis, ſemper unà, dum præſtolaretur ſalivationem, hauſtis excitatos ſudores excluſerim ab iſta ſanatione efficienda, multò minus eos, qui tam larga exundatione ſub ipſa fumi Mercurialis applicatione manabant, hi enim viſcidum, obſidensque nervos atque acredine ſua vellicans phlegma, à Mercurii globulis ex ſuis latibulis protruſum, nec ob Idioſyncraſiam ſubjecti ad ſalivales glandulas ſcatebrasque determinabile, per analogas reticuli cutanei glandulas forâs ſecum largiſſimo rivo eduxere, aliâ ejus parte ex penitioribus plexuum glandularumque interiorum receſſibus excuſſa protruſaque ad glandulas inteſtinales ablegata, indeque ſub largiore illo eodemque ferè tempore juvante Panacea Mercuriali oborto alvi fluxu (utut haud frequenti) ejectâ. Nec dubitaverim poſſe emotas viſcidæ acrimoniæ emollitasque Mercurii robore particulas morari tantisper paſſim in emunctoriis corporis, nec uno ac ſenſibili inde impetu ſtatim deturbari, ſed ſenſim poſtea, ſenſimque cum mercurialis magmatis reliquiis ipſo naturæ fibrarumque, ſe jam reſtituentium vigore excerni; id quod iis potiſſimum in ſanationibus evenire arbitror, ubi ſine ſenſibili adeò excretione celebrata quorundam remedia atque antidota morbum tam gravem tollere dicuntur. Nec nullæ omninò in ſanando ægro partes fuere tenuiſſimi victûs, atque accuratæ diætæ, ſub qua eò faci-

lius

lius fuit globulis mercurialibus excutere ex abditis quibusque tubulis obſtruentes virulenti humoris moleculas, atque in ſui motus leges eas cogere, ſecumque abripere. Novum igitur largiusque nutrimentum ingeſtum ventriculo à priſtinis cruditatibus libero, chylum facilè ſubminiſtravit novum atque laudabilem, qui ſanguinem à priſtini miasmate veneni jam expurgatum emundatumque ſubiens illi ſe facilè junxit, blandum ejus maſſæ rorem, plenam nutriente gelatina lympham, meliusque ac purius ſerum reſtituit, quo ipſo motu ſanguinis utroque, jam plene reſtituto floridus color, habitus corporis carnoſus obeſusque non potuit non ſequi, novæque ægrum vitæ ac ſanitati reſtituere.

CAP. IV.

Lues an ſine ſalivatione curari queat, diſquiritur, atque an eâ plenè curetur; quidque de reſiduo in corpore Mercurio, facilique in prius malum lapſu ſtatuendum.

SEd quàm gratum nunc foret exoptatumque huic hominum generi, ſi inferre hinc legitima liceret firmaque conſequentia: non igitur opus eſſe amplius ad plenam Luis ſanationem ſalivatione, poſſeque ſe ſuperſedere terribili medicationis tam operoſæ tamque fœtentis ac ſordidæ incommodo. Abſit verò, ut hoc indè poriſma elicere audeamus. Non ubique ea ratione Mercurius vim ſuam exerit. Facilius alios ad ſalivationem urget, nec facilè quisquam ex impuro iſto gurgite enatat ſine Mercurio. Novimus quantum quidam ſperent à forti Lignorum decoctione, aſſiduoque & admoto calenti ſpirituoſoque halitu extorto per diuturnum temporis ſpatium ſudore, haud

haud negamus multum hac viâ educi, ſed & id cogimur fateri, multiplici experientia convicti, rarò omne id hac methodo educi, quod mali præbet fomitem, niſi ſupervenientes Mercurii globuli penitius excutiant ex latibulis tubulisque acris veneni viſcidiores reliquias. Virum ſuprà allegavimus ſudoribus ſanatum, ſed junximus mox alium, facileque plurimos oſtenderemus, qui ad argentum vivum, omnibus fruſtrà tentatis, ſalutariter confugerunt. Quanquam morbi omninò plurimi gradus, quin & auſim dicere ſpecies ſint agnoſcendæ, non eadem ſemper illius vis, non eadem duratio, non ſymptomata eadem, nec eadem firmata radicum profunditate atque intimis impacta medullis. Nec latet nos, quid ſubinde lignorum radicumque decocta diuturno efficiant uſu, quid vel ſola, ſi probæ ſit notæ, Sarſæparillæ radix continuo hauſtu largaque ſorbitione valeat, junctis maximè, dulcis, mitigatique modis variis Mercurii, moderatis juſtis gradibus ſuppetiis. Quanquam & hac ratione plerumque lenior ſuccedat ſalivatio, nec facilè ſine illa exoptato potiatur res eventu. Quin & iſta facilius videamus ſuccedere, ſi prius ægri ſalivationem at minus plenam, ſemel, iterumve paſſi ſint, cujus exempla non deſunt, lucripetis quandoque Chirurgis rem inſufficienter agentibus. Quid quod non deſint, qui adeò ſcatent turgentque miasmate iſto, ut una ſalivatione abſolvi non queant, ſicciori cumprimis habitu gaudentes, requiri enim ad feliciorem ſanationem aliquam ſeri abundantiam diluendo eliminandoque venereo & acri glutini aptam certiſſimum eſt. Ac militem nuper obſervavimus, qui ſalivatione licet plenè abſoluta, aliquot menſibus exactis, novis artuum doloribus, aliisque indiciis urgentibus, novæ ſe ſalivationi ſubmittere coactus fuit, fluxu largiſſimè iterum ſubſequente; qui tamen cum declinante ad finem fluxu incautius munditiem affectans ſeſe lavaret

humc.

humectaretque, in febrem incidit pedisque Eryſipelas, non ſine periculo in ſinuoſum tranſiens ulcus, poſtea tamen brevi perſanatum.

Quid igitur aliis tribuendum remediis erit? Dubites merito, multumne liceat promittere vel tribuere iis etiam remediis, quæ aliâs in edomanda pertinaci, (at non Venerea) ſanguinis acrimonia atque impuritate primas omnium conſenſu tenent. Fœmina Pedemontana à Marito, ut ferebat, infecta graves patiebatur in vicinis utero partibus excoriationes, ardorem ac conſueta ſymptomata, nec liberæ erant cinctæ puſtulis fauces. Mercurialibus exponi remediis nec voluit, nec, quod regerebat, potuit; petit remedia palliativa, juſcula herbis refrigerantibus ac vulnerariis alterata largius haurit, multumque aſſumit pulveris abſorbentis, Anticachectici, multumque Nitri crudi cryſtallini, ac cinnabaris; redit hinc brevi ad ſtatum corporis meliorem, & per novem ferè ab illo tempore menſes munere ſuo ſine impedimento fungitur, herbasque vendit aëri ſemper libero expoſita; cumque dehinc ſentiret minutas quasdam in collo puſtulas redit ad eadem remedia non ſine fructu. Dicemusne eam conſtanter à malo graviſſimo liberam, haud crediderim; nec eundem aliis in ſimili caſu ſucceſſum promitterem. Fortiori opus eſt cuneo, ſi radices profundè actas evellere, ac ſtabilem expectare velis ſanationem. Si igitur quæſiveris, an ſine Mercurio ac ſine Salivatione Lues perſanari queat, non idem promiſcuè dabimus reſponſum. Difficile omninò id eſt ſine ſalivatione qualicunque, at poſſibile tamen eſſe & præſenti hoc & aliis docemur caſibus, ſi maximè ad graduum mali reſpiciamus differentias; difficilior adhuc res erit ſine omni Mercurio, nec tamen eam omninò negaverimus.

Unde ſi quæras quid cenſeamus de tanta Antidotorum, Specificorum, Panacearum, pompoſiſque aliis titulis ſuperbientium remediorum efficacia ac præſtantia, æquo animo feres, ſi falſis nonnulla, atque hyperbolicè dictis alia accenſeamus, quædam verò bona ac ſalutaria eſſe poſſe haud inficiemur; neque tamen dubitamus, ultima hæc ad Mercurii tribum claſſemque pleraque pertinere, quem tot induere formas, tamque diverſis ſub palliis, coloribus, formulis, titulisque latere in dies comperimus. At ſi dixeris, Salivationem talia non excitare Mercurialibus propriam, reſponſum hoc dabimus: In ſiccioribus, veneno viſcido magis, quàm cauſtico ac nullo ferè ſero diluto, etiam Mercurialia non raro ſalivationem non excitant, utut juvare tamen poſſe priori jam capite cenſuerimus; cùm verò Salivationem in aliis humidioribus ſæpe præter ſpem ſoleant excitare, teſtantur eo ipſo de indole ſua Mercuriali, & promiſſa non ſemper præſtant.

Referemus huc non immerito plures exterorum methodos peculiaribus etiam libellis commendatas, promittentes facilem commodamque ſine ſalivatione aut ſudatione moleſta aut ſingulari diæta ſanationem; Harum enim non paucæ ad inania promiſſa, agyrtarumque ſcholas pertinent, ſi cumprimis rem tam facilem, tamque jucundam, ac nullis diætæ adſtrictam regulis temerario pronuncient auſu, cùm noverint probè ingenui Medici quantum illa res difficultatis, quantumque tutiſſima etiam methodus incommodi habeat. Si verò ſint, uti quidem eſſe non dubitamus, inter illa Methodi quædam laudabiles, illæ quidem ex Mercurii fontibus fluunt, aut Diaphoreticorum in claſſem referendæ ſunt, malo profundius infixo delendo haud pares. Arcana verò quæ plures ſibi

refer-

reservant huc minimè trahimus, nostrum enim non est de occultis judicare.

Unam adhuc Helvetii methodum sicco pede præterire non licet, en Tibi, L.B. titulum, formulamque: *Tisane Specifique contre toutes les especes de maladies honteuses. Elle est d' un usage si commode, qu'elle n'oblige presque à aucune contrainte; elle guerit sans besoin de repos & sans regime de vivre extraordinaire, & est employée avec succés contre le Rhumatismes inveterés & contre le vieus ulceres; enfin contre toutes les maladies qui sont causées ou entretenües par l'impureté de la masse du sang. Composition de la Tisane: prenés de l' ecorce de Bois de fer rapée 8 onces, de senné 1 once, de Reglisse 2 onces, faitès bouillir le tout dans huit pintes d' eau reduites à cinq pintes. Ajoutés de l'ambre gris. &c.* Bis autem de die assumitur Ptisana illa per dies 24. Infinitis se vicibus vires ejus expertum esse testatur Vir Celeb. Eo autem de remedio tam celebrato erimus breviores, quod propria experientia de eo nobis non constet, corticesque illi nostris hactenus officinis ignoti sint, nec in Galliis, Helvetio teste, reperiantur, sed ex America ipsi transmissi fuerint, in Belgio tamen & Anglia quoque reperiundi. Non audemus tamen insignem illam vim depurantem vocare in dubium, postquam exotica nonnulla specifica tam egregiè respondent expectationi nostræ, quò chaquerillæ & chinæ chinæ cortices, atque Hypecacuanhæ radix nobis meritò refertur. Helvetio quoque Radix Parera brava (quæ tamen ad stabiliendam suam vim nephriticam apologiâ occasione Comitis d' Avaux indiguit) Pedra del porco, Radixque Nisy &c. Quanquam cautè in his procedendum sit, nec credendum laudibus exoticorum temerè, vellicante nobis autem Francisco Redi, diligenti

genti observatore, (nell' esperienze intorno à diverse cose naturali è Indiche) cùm enim recentissimis hodiè scriptis juxta cum laudata Boutua, nephritico summo, ac Chantalagua, depurante sanguinem remedio, Iguanhæ lapis mirabile nephriticum deprædicetur, Redi non dubitavit hunc ex Iguanhæ ventriculo lapidem, qui calculum frangere debeat, annumerare aliis, quorum prorsus elevat ac negat virtutem, utut aliis multum laudatam, uti lapidis Cobra di Cabello, lapidis serpentis di Mombaza, animalis Tatou efficaciam pro sudore eliciendo in Lue venerea, del pepe di Tavasco contr. Epileps. Radicum Ivan Lopez & della Manique, & di Quejio, aut Cheggio contr. venen. &c. præstat igitur pluribus firmari experimentis exotica, antequam iis, uti corticibus supra dictis atque radici Hypecacuanhæ fidamus.

Quacunque verò malum Venereum methodo tollatur, perinde erit, modò plenè ac radicitùs sublatum sit. Quem enim Dissertationis hujus materiem esse voluimus æger rectissimè postea valuit. Non omnibus eadem obtingit felicitas, sed nec omnibus iste saltem Luis gradus obtingit inferior mitiorque. Quàm verò quidam enormiter laborant, quàm diffluunt tabo, quàm ulcerata ubique pelle nullum amplius occultandi mali prætextum magno suo tædio reperiunt, ad eam sæpè redacti miseriam, ut millies sibi mortem exoptent tam miseranda vitâ optabiliorem. Et quàm frequentes ii sunt, qui remediis etiam usi, liberi tamen à malo haud possent pronunciari. Unde non immeritò audias quæri; An perfectam Lues adulta obfirmataque admittat curam? Respondemus breviter: Sine salivatione, sine Mercurio rarius id obtineri observabis; his verò ritè adhibitis plerumque feliciter res cedit; non ausim tamen dicere semper eadem ratione successuram. Tanta

subinde

ſubinde vis mali eſt, tanta pertinacia imis hærens medullis, ut abſoluta etiam quacunque, ut vocant, cura, remediis adhuc opus ſit, imò nec iis quidem character ille, quem proptereâ vocaveris indelebilem, aliquando deleri poſſit. Semper aliquid hæret. Eſt, quod nunquam non torqueat, terreatque miſeros à gravibus utut ſymptomatibus liberatos. Et ſi gonorrhœa ſaltem inveterata laboraverint, (maximè ſi pluribus eò vicibus redierint) quàm quæſo eos reſiduum illud extillantis ſubinde liquidi torquet terretque, quod Noveſius mavult à cingentibus glandem glandulis derivare, nos ab intimis urethræ receſſibus deducimus. Quanto majores illi ſentiunt reliquias, qui ipſa Lue penitius laborarunt; unde admodum ſe mutatos deprehendunt, totiesque queri eos audias, de reſiduo in corpore Mercurio, qui moleſtias ipſis creet. Poteritne igitur Mercurius abſolutâ tali curâ in corpore remanere, ac nocere corpori? Nocere aliquando mineralis maximè indolis remedia corpori ingeſta dubio caret, utut noxa ſtatim ſe non exerat. Arſenicum, adeò in doſi majori celeriter jugulans, temerè equidem, at ſine noxa tamen mox ſubſequente, in febribus maximè, quoſdam audaciores minori doſi exhibuiſſe notum eſt in vulgus: metuendum verò meritò eſt, eos, qui illud aſſumſere impunè id non laturos, ſed ipſa vitæ ſtamina per inſidias adoriri poſſe truculentum, utut exhibitionis tempore ſalutare remedium. Non eadem Mercurii violentia, at manifeſta tamen ejus cum ſalibus combinati erodendi vis eſt; utut igitur non deleteria ejus in corpore præſentia ſit, tamen tuta non eſt, cum haud fruſtra poſſis metuere, ne blandæ antea Mercurii moleculæ ſalium ſpiculis p. n. cauſticis combinatæ in corroſivam reſurgant noxiamque indolem. Fatendum tamen multos Mercurium accuſare, quibus noxam intulit

nullam, remedio innoxio adſcribentes triſtes morbi reliquias; non ſanè Mercurius eſt, qui te priſtinum non ſinit recuperare vigorem roburque; cur non potius veneni haud penitus perdomiti quasdam reliquias, cur non inhærentem quibusdam adhuc vel tubulis, vel humoribus labem accuſas, & læſum laxatumque à gravi impactoque profundiùs morbo fibrarum, partiumque tonum, remoto licet veneno ipſis haud unà auferendum, & laxam, molliuſculam læſarum ante partium, ac ſæpè minus fida cicatrice obductarum texturam, quâ fit, ut tam facilè in priſtini formidandique morbi recidas incommoda, miasmate novo partibus à priſtino malo tenerioribus laxisque, firmius mox profundiusq; adhærente; tormenta enim morbi, tormenta remedii, & quicquid illa habent moleſti, deteſtari equidem voluptates iſtas omnes cogunt ægros, quamdiu ſub iſta ingemiſcunt carnificina; fidem verò id omnem ſuperat, eorum plurimos tam facilè iſtorum omnium oblivíſci, ſed loquitur quotidiana experientia, quàm promtè redeant ad priſtini tormenta mali miſeris deluſi illecebris, ac dum cavere ſibi maximè ab infectione ſtudent, penitiſſimè inficiantur, quaſi verò labem iſtam occultam ac ſæpiſſimè inviſibilem poſſent effugere, cum ſectione teſte, corpora ad aſpectum munda ac puriſſima, putri carie in ipſis oſſium compagibus nigreſcere queant, atque occulto ſubtilique ſcatere veneno. Exemplum ejus rei nuper celebris Noſodochii Genuenſis Anatomicus publico dedit in cadavere venuſtiſſimæ fœminæ, quæ atroci cephalæa perierat, nullam in illo triplicis ſectio ventris mali cauſam oſtenderat, donec mirante, ac penitius ſcrutante Anatomico præter occultam in interno uteri oſculo labem, caries profunda in loco antea dolente deprehenſa eſt, integumentis tamen nec tumentibus, nec decoloribus, idemque in tibia obſervatum.

vatum. Quis verò non miretur corpus internè externèque nitidum & pulchrum, ad medullas ossium usque carie fœdatum occultèque infectum, ac venenum adeò corrosivum, solidis præcipuè intimisque partibus, mollibus ferè intactis, fuisse infestum? Analogia verò, (ut & obiter illud moneamus) inter fœminam hanc ægrumque nostrum manifesta fuit. Namque & in ea penetrantissimi veneni miasma nervorum maximè occupâsse systema videtur; quæ enim in partibus utero vicinis deprehensa est labes, effectus potiùs finientis morbi, quàm principum ejus fuit; Cephalæa verò intensissima non ex ossis, sensu destituti, ulcere ac rosione, sed immani pericranii nervorumque irritatione orta est. Utut verò nulla in nostro caries ossa occupaverit, quòd in tempore adhuc malum fuerit extinctum, antequam metastasis in solidas has fieret partes, ossiumque tubulos, satis tamen truculenter in plexibus fibrisque nervorum, ac periostio plurimarum partium sævierat acerrimus Luis fomes, idem successu temporis, moraque in illis locis diuturna, ossium tubulis vitium inducturus, nî extinctus feliciter fuisset.

Quicquid verò horum sit, facilè est (ut redeamus ad tactam paulo ante quæstionem,) facile est pervidere, quâ ratione promtius labem denuò contrahat corpus, eâ jam pridem graviter imbutum, utut postea congruis sanitati remediis restitutum; neque enim semper fundamenta radicesque mali omnes extirpat adhibita sanationis methodus, tùm quod aliquando palliativa magis, quàm vera merito suo audiat sanatio, tum quod tam profunda radicataque fuerit labes, ut ne selectissimis quidem extingui perfectè remediis valuerit, obductis cicatrice minus fida tenerrimis spongiosisque ac cellulosis partibus, & quàm tum

pro-

pronum est, quàmque facile impuræ cuivis acrimoniæ denuò illas percellenti fibrillas novas ibi turbas excitare, novas ludere tragœdias, si maximè offendant in corpore, quas conjungant sibi excitentque aliquandiu hactenus torpentes quiescentesque reliquias pristini mali ac veneni, haud ex omni glandularum recessu excussi penitùs atque extra corporis ambitum ejecti. Noster verò Juvenis eò pleniùs cum sanitate rediit in gratiam, quòd præter primam sub Gonorrhœa Urinariæ viæ, ejusque glandularum membranarumque exulcerationem, salium hostilium acies graviores continui solutiones, viscidis quippe irretita adque fusionem minus aptis moleculis, haud effecerit. Nec sanè licuit sine admiratione aspicere hominem, facie prius Hippocratica terribilem, stricturis dolorum ac dyspnϾ immanibus ferè enectum, brevi verò (absoluto scil. diuturnæ satis Mercurialis sanationis curriculo, ob triplicem methodum combinatam expectatumque frustra salivæ fluxum prolixiore) florida facie, vegeto artuum usu, habitu athletico vigentem valentemque. Hîc verò subsistimus!

F I N I S.

